

Τεύχος 262 - Μάϊος 2018

Κύριο άρθρο: **Ἡ αἵρεση ὡς ἐπιστήμη**

Μητροπολίτου Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου Ἱεροθέου

Τὸν 3ο καὶ 4ο αἰῶνα ἡ Ἐκκλησία ἀντιμετώπισε ἓνα μεγάλο πρόβλημα μέ τήν συνάντηση τοῦ Χριστιανισμοῦ μέ τόν Ἑλληνισμό, δηλαδή τῆς ἀποκαλυπτικῆς θεολογίας μέ τίς θεωρίες τῶν Φιλοσόφων, τῶν Προσωκρατικῶν, τῆς Κλασσικῆς μεταφυσικῆς (Πλάτωνα, Ἀριστοτέλης) καί τοῦ Νεοπλατωνισμοῦ.

Οἱ θεολόγοι πού ζοῦσαν στά μέρη τῆς Ἀνατολῆς συζητοῦσαν μέ τούς φιλοσόφους γιά θεολογικά-ὄντολογικά καί κοσμολογικά προβλήματα καί προσπαθοῦσαν νά ἀπαντήσουν σέ αὐτά μέσα ἀπό τήν ἀποκαλυπτική θεολογία. Ἐπειδή δέν εἶχαν ἐμπειρική γνώση τοῦ Θεοῦ, γι' αὐτό κατέληξαν σέ διάφορες αἱρέσεις, ὅπως εἶναι οἱ Ἀρειανοί καί οἱ μετέπειτα αἰρετικοί.

Οἱ φιλοσοφοῦντες θεολόγοι προσπαθοῦσαν νά ἀπαντήσουν στούς Ἀριστοτελικούς φιλοσόφους γιά τό εἶναι τοῦ Θεοῦ σέ σχέση μέ τόν κόσμο, εἰσήγαγαν τά περί τῆς οὐσίας καί τῆς ἐνεργείας στόν Θεό, γιά νά ἀπαντήσουν στό ὅτι ὁ κόσμος δέν εἶναι αἴδιος καί ἀπό ἐκεῖ κατέληξαν σέ αἰρετικές ἀπόψεις στήν Τριαδολογία καί τήν Χριστολογία. Ἔτσι, δημιούργησαν καινούργιες ἀπόψεις πού σαφέστατα ἀπόκλιναν ἀπό τήν θεολογία τῶν Προφητῶν, τῶν Ἀποστόλων καί τῶν Πατέρων, οἱ ὁποῖοι παρέλαβαν τήν ἀλήθεια ἀπό τόν Ἰσαρκο Λόγο στήν Παλαιά Διαθήκη καί τόν Σαρκωμένο Λόγο στήν Καινή Διαθήκη.

Ἡ Ἐκκλησία ἀντιμετώπισε μεγάλο πρόβλημα ἀπό τούς φιλοσοφοῦντες θεολόγους, οἱ ὁποῖοι θεολογοῦσαν μέ τόν στοχασμό καί τήν λογική, καί γι' αὐτό συγκλήθηκαν οἱ Οἰκουμενικές Σύνοδοι γιά νά ἀντιμετωπίσουν τίς αἰρετικές κακοδοξίες. Ὅσοι ὑποστήριξαν τέτοιες ἀπόψεις εἰλημμένες ἀπό τήν φιλοσοφία καταδικάστηκαν ἀπό τίς Οἰκουμενικές Συνόδους.

Ἡ Πενθέκτη Οἰκουμενική Σύνοδος (692 μ.Χ.) στόν πρῶτο κανόνα της μέ τίτλο «περί τηρήσεως τῶν ἱερῶν κανόνων τῶν προτέρων συνόδων» ὀρίζει «ἀκαινοτόμητόν τε καί ἀπαράτρωτον φυλάττειν τήν παραδοθεῖσαν ἡμῖν πίστιν ὑπό τε τῶν αὐτοπτῶν καί ὑπηρετῶν τοῦ Λόγου, τῶν θεοκρίτων Ἀποστόλων» καί στήν συνέχεια μνημονεύει καί τῶν Πατέρων τῶν ἕως τότε Συνόδων.

Ἀναφερόμενος ὁ κανόνας αὐτός στούς Πατέρας τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, συγχρόνως καταγράφει καί τίς κακοδοξίες τῶν αἰρετικῶν. Δηλαδή, δέν καταδικάζονται ἀπλῶς καί γενικῶς οἱ αἱρέσεις ὡς πρὸς τόν Χριστό καί τό Ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλά οἱ ἐκφραστες αὐτῶν τῶν κακοδοξιῶν. Ἔτσι, μνημονεύει τόν «Ἄρειον τόν δυσσεβῆ», «τόν βέβηλον Μεκεδόنيον», τόν «Ἀπολλινάριον, τόν τῆς κακίας μύστην», «τήν ληρώδη τοῦ Νεστορίου διαίρεσιν», τόν «Εὐτυχέα τόν ματαιόφρονα», καί ἄλλους αἰρετικούς καί κακοδόξους. Κάνουν ἐντύπωση τά ἐπίθετα πού χρησιμοποιοῦνται γιά νά προσδιορίσουν τόν φιλοσοφικό καί κακόδοξο τρόπο θεολογήσεώς τους.

Τά ἴδια διαβάζουμε στό περίφημο ἔργο τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ μέ τίτλο: «Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως». Ἀναφερόμενος ὁ κορυφαῖος αὐτός Δογματικός Πατέρας τοῦ 8ου αἰῶνος στά θέματα τῆς Χριστολογίας, ὅτι ἡ ἔνωση στόν Χριστό ἐγινε ἀπό δύο τέλειες φύσεις, τήν θεία καί τήν ἀνθρωπίνη, μνημονεύει τόν Διόσκορο καί τόν Σεβῆρο πού ὑποστήριζαν ὅτι ἐγινε φυρμός ἢ σύγχυση ἢ ἀνάκραση τῶν δύο φύσεων στόν Χριστό.

Γράφει ὅτι δέν ἐνώθηκαν οἱ δύο φύσεις στόν Χριστό «κατά φυρμόν ἢ σύγχυσιν ἢ ἀνάκρασιν, ὡς ὁ θεήλατος (κυνηγημένος ἀπό τόν Θεό) ἔφη Διόσκορος, Σεβῆρος τε καί ἡ τούτων ἐναγής

(μιασμένη) συμμορία». Επίσης, γράφει ότι η ένωση των δύο φύσεων στον Χριστό δεν είναι προσωπική ή σχετική ή κατ' άξία ή κατά την ταυτότητα της βουλήσεως ή την όμοτιμία ή την άνωθυμία ή την εύδοκία, **«ὡς ὁ θεοστυγῆς (βλάσφημος) ἔφη Νεστόριος, Διόδωρός τε καί ὁ Μομψουεστίας Θεόδωρος καί ἡ τούτων δαιμονιώδης (δαιμονισμένη) ὁμήγουρις».**

Παρατηροῦμε ὅτι οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας χρησιμοποιοῦσαν δυνατά ἐπίθετα γιά νά χαρακτηρίσουν τούς αἰρετικούς, οἱ ὅποιοι μετέδιδαν κακοδοξίες καί αἵρέσεις πού στρέφονταν ἐναντίον τῆς ἀληθινῆς πίστεως, ἐνῶ ἦταν ἅγιοι καί μετεῖχαν τῆς Θεοποιοῦ ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ. Στά θέματα τῆς πίστεως δέν ἐπιτρέπονται εὐγενεῖς λόγοι, διπλωματικές ἐνέργειες καί συμβιβασμοί.

Παρατηρώντας τήν ἐξέλιξη τῶν πραγμάτων διαπιστώνουμε ὅτι αὐτός ὁ στοχαστικός καί φιλοσοφικός τρόπος θεολογήσεως, πού καταδικάστηκε ἀπό τίς Οἰκουμενικές Συνόδους, πέρασε μέ διαφόρους τρόπους στήν Δύση καί ἐκφράσθηκε ἀπό τήν λεγομένη Σχολαστική θεολογία, ἡ ὁποία θεωρήθηκε ὅτι εἶναι ἀνώτερη ἀπό τήν πατερική θεολογία. Μετά τήν Σχολαστική θεολογία, κυρίως τόν 13ο αἰώνα, ἀναπτύχθηκαν ἄλλα φιλοσοφικά καί θεολογικά ρεύματα πού ἀπομακρύνθηκαν τόσο ἀπό τήν Σχολαστική θεολογία ὅσο καί ἀπό τήν Πατερική θεολογία, καί ὡς κέντρο τῆς θεολογήσεως τέθηκαν οἱ φιλόσοφοι καί οἱ φιλοσοφοῦντες. Εἶναι φανερό, ὅταν μελετᾶ κανεῖς τά θεολογικά ρεύματα στόν δυτικό χῶρο, παρατηρεῖ ὅτι, ἐνῶ ἡ Σχολαστική θεολογία ἐπηρεάσθηκε κυρίως ἀπό τόν Πλάτωνα, ἀλλά καί τόν Ἀριστοτέλη, ἡ μετέπειτα ἐξέλιξη στήν Εὐρώπη ἐπηρεάσθηκε ἀπό τήν προσωκρατική φιλοσοφία.

Μέσα σέ αὐτήν τήν προοπτική οἱ δυτικοί θεολόγοι μέ διαφόρους τρόπους μελετοῦν τά ἔργα καί τήν διδασκαλία τῶν ἀρχαίων αἰρετικῶν καί κατά κάποιον τρόπο τούς συμπαθοῦν. Ἔτσι καλλιεργοῦνται θεολογικές ἀπόψεις πού προσεγγίζουν περισσότερο στήν διδασκαλία τῶν ἀρχαίων αἰρετικῶν. Γιά παράδειγμα, ὅλη ἡ σύγχρονη φιλοσοφία καί θεολογία εἶναι βολονταριστική, κάνει λόγο γιά ὑποστατική θέληση, ἡ ὁποία καταδικάστηκε ἀπό τήν ΣΤ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο.

Ἔτσι, σύγχρονοι θεολόγοι μελετοῦν τά ἔργα τους, ἐκτιμοῦν τόν τρόπο θεολογήσεώς τους, τούς συμπαθοῦν καί φθάνουν μέχρι τό σημεῖο νά γράφουν ὅτι οἱ μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας πού συμμετεῖχαν στίς Οἰκουμενικές Συνόδους δέν κατάλαβαν τούς αἰρετικούς, ἀλλά τούς παρερμήνευσαν καί τούς ἀδίκησαν μέ τό νά τούς καταδικάσουν. **Ἔτσι, ἔγιναν διατριβές γιά τόν αἰρετικό Διόσκορο, Εὐτυχῆ, Ἀπολλινάριο κλπ., μέ τίς ὁποῖες οἱ συντάκτες τους κατέλαβαν Πανεπιστημιακές θέσεις καί μέ αὐτόν τόν τρόπο διδάσκουν αὐτές τίς ἀπόψεις στούς φοιτητές τους, ἀντίθετα ἀπό ὅ,τι διδάσκει, ἐφορτάζει καί ψάλλει ἡ Ἐκκλησία.**

Αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ αἵρεση καί οἱ αἰρετικοί περνοῦν στίς Ὁρθόδοξες Θεολογικές Σχολές μέσα ἀπό τήν λεγόμενη ἐπιστήμη. Ὅποτε σήμερα, μερικές φορές ἡ αἵρεση κυκλοφορεῖ μέ τόν μανδύα τῆς ἐπιστήμης καί οἱ αἰρετικοί μέ τό ἔνδυμα τῶν ἐπιστημόνων. Φυσικά, ἄλλο εἶναι νά μελετῶνται οἱ ἀπόψεις καί τῶν αἰρετικῶν σέ ἀντιπαραβολή μέ τήν διδασκαλία τῶν Πατέρων, πού εἶναι ἐπιστήμη, καί ἄλλο νά παρουσιάζονται μέσα ἀπό τήν διαδικασία τῆς ἐπιστήμης οἱ αἰρετικοί «θεήλατοι», «θεοστυγεῖς», «δαιμονιώδης ὁμήγουρις», ὡς ἀδικηθέντες ἀπό τούς Πατέρες καί τίς Οἰκουμενικές Συνόδους.

Αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ Ἐκκλησία στήν λατρεία της ψάλλει θριαμβευτικά γιά τήν νίκη τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐναντίον τῶν αἱρέσεων καί τῶν αἰρετικῶν, καί ὁμολογεῖ τήν ἀλήθεια καί τιμᾶ τούς Πατέρας ἐναντι τῶν αἰρετικῶν, καί μερικοί Ὁρθόδοξοι θεολόγοι στίς Θεολογικές Σχολές κάνουν ἐπιστήμη πάνω στήν αἵρεση καί τούς αἰρετικούς, μέ τό νά τούς παρουσιάζουν ὡς ἀδικηθέντες ἀπό τήν ἴδια τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Εἶναι πράγματι τραγελαφικό αὐτό.

Όσο ξεετάζει κανείς τά σύγχρονα θεολογικά πράγματα μέσα από τήν διδασκαλία τής Όρθοδόξου Καθολικής Έκκλησίας τόσο καί άπογοητεύεται.

Κατά τήν διάρκεια τής Τουρκοκρατίας ύπήρχε μεγάλη άγνοια καί άμάθεια, αλλά ύπήρχε ή λατρεία πού βασίζεται στην θεολογία τής Έκκλησίας. Σήμερα, σέ μερικά σημεία, μεταφέρθηκε στην Όρθόδοξη Έκκλησία ή αίρεση ως έπιστήμη, τήν όποία καλλιεργοϋν όσοι θέλουν νά καταλάβουν πανεπιστημιακές θέσεις, καί συγχρόνως παραθεωρείται ό πλοϋτος τής λατρείας.

Άλλά ύπάρχει Θεός. «Μεγάλη ή αλήθεια καί ύπερισχύει!» (Α΄ Έσδρ. δ΄, 41).

<http://parembasis.gr/index.php/el/menu-teykos-262/5308-2018-262-01>

Εκτυπώσιμο: https://www.imdleio.gr/diaf/2019/airesi-epist_Naup.pdf